

Acer: kleurige straatboom met aantrekkelijke gebruikswaarde

In het gebruikswaardeonderzoek laanbomen zijn maar liefst 13 *Acer*-soorten en -cultivars opgenomen. Terecht, want het geslacht kent een groot aantal soorten en cultivars. De grote diversiteit aan bladvormen en -kleuren in de loop van het seizoen maakt de esdoorn tot een zeer interessante straatboom met een enorm aantal verschijningsvormen.

Een goed opgekweekte *Acer* vraagt op de uiteindelijke standplaats relatief weinig aandacht. Behalve aan de bodem stelt deze boom geringe eisen. Een te hoge pH, strooizout en een verdichte en te natte bodem zijn funest. De esdoorn heeft wel de ruimte nodig met een ruime boomspiegel of toegepast in een groenstrook.

Acer-soorten komen van nature voor in de gematigde streken van het hele noordelijk halfrond; vooral in Amerika en Azië is het aantal soorten groot. Hier-

onder zijn zowel soorten van gebergtebossen, zoals *A. caesium* uit de Himalaya, als soorten uit rivierbossen, zoals de Amerikaanse soorten *A. saccharinum* en *A. negundo*.

Het is een goede zaak dat de grote variëteit van *Acer* onder de aandacht komt. In een stedelijke woonomgeving dreigt door de beperkte ruimte en het optreden van ziekten en aantastingen voortdurend een verschraling van het sortiment. De sierwaarde van *Acer*-soorten zit vooral in de diverse vormen en kleuren van het blad; bijna elke esdoorn heeft prachtige herfstkleuren. In dit artikel vooral aandacht voor de soort *A. rubrum* en de soorthybride *A. freemanii*.

Acer rubrum

De rode esdoorn komt uit het oosten van Noord-Amerika, waar hij 40 m hoog kan worden. Deze soort dankt zijn naam aan diverse roodverkleurende delen van de boom. Dat begint al voor de bladontplooiing met de donkerrode bloemen. Bij een zachte winter kunnen al in januari bomen in bloei staan en onder gemiddelde omstandigheden bloeit *A. rubrum* in februari/begin maart. Maar ook de knoppen en bladstelen zijn rood; de twijgen zijn min of meer rood.

De belangrijkste sierwaarde is echter de vlammeende roodgele kleur in de herfst, bijvoorbeeld bij 'Franksred' (Red Sunset) en 'October Glory', twee esdoorns die in het gebruikswaardeonderzoek zijn opgenomen. Het stadsklimaat werkt positief op de herfstverkleuring. Bomen in het stedelijk groen die onder marginale omstandigheden groeien, zullen vroeger hun kleuren vertonen dan bomen die onder optimale omstandigheden opgroeien. Daarnaast moeten uiteraard in de herfst de koude nachten een beetje meehelpen. Overigens is *A. rubrum* hitte-, vorst- en windbestendig en dus goed bestand tegen het stadsklimaat.

'Franksred' en 'October Glory' vormen een breed piramidale tot breed ovale kroon. Ze groeien fors uit (14-18 m) als ze de ruimte krijgen en op een voedzame,

voldoende wateropgevend zand- of leemgrond staan. Per cultivar is er nogal wat variatie in grootte van het blad. 'October Glory' heeft relatief kleine bladeren en het blad van 'Franksred' is grover en dieper ingesnedden.

In Eindhoven staat 'Franksred' in de verharding. Dat is goed mogelijk. De bomen doen het daar bijzonder goed. De boomspiegels moeten wel voldoende groot zijn. 'Franksred' verkleurt in de herfst naar oranjegeel-rood. Dat geldt ook voor 'October Glory' in Cuijk.

Daarnaast is er in het gebruikswaardeonderzoek een selectie met een smallere kroon opgenomen: *A. rubrum* 'Karpick'. De smallere kroon zou deze boom ook geschikt maken voor smalle groenstroken. Gebleken is echter dat de bomen in de jeugdfase inderdaad smal beginnen, maar dat ze op den duur toch vrij breed kunnen worden. De cultivar 'Karpick' vormt bij het ouder worden een dichte en min of meer breed piramidale kroon. De cultivar heeft vrij grove bladeren en neigt naar de bladvorm van *A. platanoides*.

Bodem

A. rubrum heeft niet alleen een sterke voorkeur voor vochthoudende bodems, maar ook voor een luchtige, open bodem. Een sterk verdichte bodem verdraagt *A. rubrum* absoluut niet. Daarbij is ook de zuurgraad erg belangrijk: al vanaf een pH van 6,5 krijgt de boom last van ijzergebrek (geelverkleuring). In Zeewolde op de vermeerderingstuin staan bomen uit het onderzoek op kleigrond met een pH van meer dan 6,9. *A. rubrum* 'Franksred' heeft hier moeite met de groei en de bladeren worden necrotisch. Er is dan een groot risico dat de zullen toppen insterven.

Snoei

Snoei in de jaren na aanplant is bij *A. rubrum* meestal maar zeer beperkt nodig. Dit komt door de rustige groei van deze soort en de vorming van een goede harttak. Als er gesnoeid wordt, verdient het de voorkeur om dit na het groeiseizoen te doen, als het blad nog aan de bomen zit. Esdoorn bloedt als hij vroeg in het voorjaar wordt gesnoeid. Op de wonden verschijnt vrij gemakkelijk het meniezwammetje (*Nectria cinnabaria*). Aansmeren van de wonden wordt daarom aanbevolen. Gemaakte wonden overgroeien bij

A. rubrum overigens goed, maar het gaat langzaam.

Vermeerdering

De vermeerdering van *A. rubrum* vindt plaats door middel van zaad. De soort is echter een minder snelle groeier dan *A. platanoides*, en op het zaaibed ontstaan relatief veel kleine planten. Daarom worden ze meestal opgerooid, gesorteerd en opnieuw geplant. Het streven is een stevige 1+1 onderstam (8-10 mm) te kweken, met een goed wortelgestel.

De meeste cultivars worden vermeerderd door middel van oculeren, chipbudding of enten. Let er goed op dat alleen goed groeiende bomen worden uitgeplant. Vooral bij geënte bomen van *A. rubrum* komt het voor dat bomen op de entplaats afbreken door uitgestelde onverenigbaarheid. De voorkeur gaat dus uit naar op eigen wortel vermeerderde bomen. Wanneer op tijd wordt verplant, is de kwaliteit van het wortelgestel net zo goed als die van een zaailing.

Acer freemanii

A. freemanii is ontstaan uit een natuurlijke kruising van *A. saccharinum* en *A. rubrum*. De kenmerken van beide ouders zijn goed terug te vinden in de bladvorm en takstand en zeker in de herfstkleuren. Op enkele onderdelen scoort deze soorthybride beter dan de ouders. Zo is *A. freemanii* minder gevoelig voor takbreuk dan *A. saccharinum*, en laat deze soort over het algemeen een goede groei zien. In het gebruikswaardeonderzoek zijn de selecties 'Jeffersred' (Autumn Blaze) en 'Celzam' (Celebration) opgenomen.

A. freemanii 'Jeffersred' heeft frisgroen en glimmend blad in de zomer en kleurt in de herfst naar helder oranjerood. *A. freemanii* 'Celzam' is eveneens een snelle groeier, met blad dat opvallend veel op het blad van *A. saccharinum* lijkt.

De bomen in het gebruikswaardeonderzoek staan allemaal op plaatsen met lichte of zware kleigrond. Toch laten de bomen een uitstekende groei zien. Zelfs volledig opgesloten in de verharding vormen ze een breedopgaande (ovale) kroon met een goede blad- en takbezetting. *A. freemanii* is daarmee zeer geschikt voor een bredere straat of laan. Hoewel de soort een vrij opgaande takstand heeft, moet er wel regelmatig gesnoeid worden.

Het gebruikswaardeonderzoek laanbomen heeft als doel kennis over de toepasbaarheid van nieuwe laan- en straatbomen in het stedelijk gebied te vergaren en vervolgens uit te dragen. Het onderzoek vindt plaats in 19 gemeenten en wordt uitgevoerd door PPO Bomen en Naktuinbouw. Het Productschap Tuinbouw financiert het project.

Acer freemanii 'Celzam' is een snelle groeier, met blad dat opvallend veel op het blad van *A. saccharinum* lijkt.

Bart van der Sluis en Gerrit Schalk Van der Sluis is onderzoeker bij PPO Bomen in Lisse, (0252) 46 21 08/bart.vandersluis@wur.nl. Schalk is specialist bij Naktuinbouw in Raamsdonksveer, (0162) 51 14 00/g.schalk@naktuinbouw.nl.

Meer informatie over het gebruikswaardeonderzoek laanbomen vindt u via: www.deboomkwekerij.nl

De belangrijkste sierwaarde van *Acer rubrum* 'October Glory' is de vlammeende roodgele kleur in de herfst.